

MRF 2023.166

Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse af 31. maj 2023, j.nr. 21/11327

Ophævet Kystdirektoratets afgørelse om, at tilladelse til etablering af Marina City på søterritoriet kunne gennemføres på grundlag en væsentlighedsvurdering af Natura-2000 områder, da der var pålagt afværgende foranstaltninger. Kystdirektoratets tilladelse efter kystbeskyttelseslovens § 16 a blev som følge heraf ophævet og hjemvist. Delafgørelse om ophævelse af vilkår i tilladelsen ophævet og hjemvist pga. mangelfuld begrundelse.

Sagen vedrørte Kystdirektoratet tilladelse i juli 2021 efter kystbeskyttelseslovens § 16 a, stk. 1, til etablering af Marina City ved Kolding, der bl.a. skulle omfatte et areal på søterritoriet beliggende ca. 6 km fra det marine Natura 2000-område Lillebælt, hvor marsvin udgør en del af udpegningsgrundlaget. Da Kystdirektoratet er VVM-myndighed på søterritoriet, og Kolding Kommune er VVM-myndighed på landterritoriet, havde myndighederne koordineret arbejdet med miljøvurdering. Den 26. januar 2021 meddelte Kolding Kommune VVM-tilladelse til projektet efter miljøvurderingslovens § 25, og den 12. februar 2021 vedtog Kolding Kommune på grundlag af en miljøvurdering (SMV) en lokalplan for Marina City. Begge afgørelser blev pålagt. I juli 2021 meddelte Kystdirektoratet tilladelse efter kystbeskyttelseslovens § 16 a til projektet og traf samtidig afgørelse om, at der ikke skulle udarbejdes konsekvensvurdering af projektet, jf. § 3, stk. 1, i kysthabitatbekendtgørelsen (2020/654). Samme dag traf direktoratet afgørelse om at ophæve et vilkår i en tilladelse fra 1976 til Kolding Lystbådehavn Syd udstedt af det daværende Trafikministerium, hvoraf fremgik, at anlægget kun måtte anvendes til lystbådehavn, idet direktoratet vurderede, at anlægget også omfattede den opfyldning, der var foretaget som led i Marina City-projektet. Kystdirektoratets tre afgørelser blev pålagt af lokal forening, der bl.a. gjorde gældende, at en tilladelse efter kystbeskyttelsesloven ikke kan gøres betinget af, at der foreligger en lovlig lokalplan, og at den nye havn var unødvendig. Planklagenævnet ophævede i november 2022 (**MRF 2022.314 Pkn**) lokalplanen grundet mangelfulde undersøgelser af den eksisterende havns forureningspåvirkning af de

nye boligområder i modstrid med planlovens §§ 15 a og 15 b. Derimod fandt Planklagenævnet, at miljøvurderingen af lokalplanens påvirkning af fisk var tilstrækkelig, mens afviste, at dumpning af havbundsmateriale skulle indgå i miljøvurderingen af lokalplanen. Miljø- og Fødevarerklagenævnet ophævede i afgørelse af 11. maj 2023 (j.nr. 21/10345) kommunens VVM-tilladelse med henvisning til, at lokalplanen var ophævet af Planklagenævnet. I klagesagen over Kystdirektoratets afgørelser fandt Miljø- og Fødevarerklagenævnet (formanden) alene anledning til at behandle Natura 2000-væsentlighedsvurderingen og ophævelsen af vilkårene i tilladelsen fra 1976. Med henvisning til EU-Domstolens fortolkning af habitatdirektivets art. 6(3) fastslog nævnet, at når en tilladelse indeholder vilkår om afværgende foranstaltninger for at hindre skade på Natura 2000-områder, kræves en konsekvensvurdering for at sikre, at de afværgende foranstaltninger er tilstrækkelige. Da vilkårene i tilladelsen om anvendelsen af ”soft start”-procedure i forbindelse med ramningsaktiviteter måtte anses for afværgende foranstaltninger, var Kystdirektoratets afgørelse om, at en væsentlighedsvurdering var tilstrækkelig, ugyldig. Hvad angik spørgsmålet om ophævelse af vilkåret i tilladelsen fra 1976 fandt nævnet, at afgørelsen ikke var tilstrækkeligt begrundet, jf. forvaltningslovens § 24. Nævnet lagde vægt på, at afgørelsen ikke angav hovedhensynene, som havde været bestemmende for det administrative skøn, men at der blot konstateredes forhold, der ikke syntes at udgøre forhold, der talte mod afgørelsens udfald. Herefter blev Kystdirektoratets tre afgørelser ophævet og hjemvist til fornyet behandling.

Kommentar: Ophævelsen af Kystdirektoratets tilladelse til Marina City ved Kolding, det tidligere forløb og de øvrige afgørelser illustrerer de komplicerede kompetenceproblemer, der opstår ved projekter, som kræver opfyldning på søterritoriet. Projektet går tilbage til Kolding Kommunes Kommuneplan 2017, hvor Planklagenævnet efter klage i MAD 2021.47 Pkn (j.nr. 18/02870) udtalte, at der ikke var hjemmel i planloven til kommuneplanlægning på søterritoriet, uden at nævnet dog fandt

grundlag for at ophæve kommuneplanen. Kommunen udarbejdede sammen med Kystdirektoratet en miljøkonsekvensrapport, hvorefter kommunen i januar 2021 meddelte VVM-tilladelse og i februar 2021 vedtog lokalplan for projektet, uden kommunen ses at have overvejet, at der ikke kan meddeles VVM-tilladelse til et lokalplanpligtigt projekt, før en lokalplan er vedtaget. I alle tilfælde ophævede Planklagenævnet i **MRF 2022.314 Pkn** lokalplanen pga. mangelfulde undersøgelser af den eksisterende havns forureningspåvirkning af de nye boligområder i modstrid med planlovens §§ 15 a og 15 b, men samtidig udtalte, at miljøvurderingen af lokalplanens påvirkning af fisk var tilstrækkelig. Miljø- og Fødevarerklagenævnets begrundelse for at ophæve tilladelsen efter kystbeskyttelsesloven viser, at Planklagenævnet ikke med udsagnet har forholdt sig til projektets påvirkning af marsvin som en del af udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, hvilket formentlig kan forklares med, at Planklagenævnets begrænsede erfaring med marine arter. Miljø- og Fødevarerklagenævnets ophævelse af Kystdirektoratets tilladelse efter kystbeskyttelsesloven må derfor tages som udtryk for en anden vurdering af kravene til en VVM-tilladelse end de krav, som Planklagenævnet lagde til grund i forhold til miljøvurderingen af lokalplanen. Dette understreger ikke alene forskellen på kravene til en miljøvurdering af planer i forhold til miljøvurdering af projekter, men kan tillige begrunde, at Planklagenævnet afstår fra at tage stilling til planlægning på søterritoriet, når dette ikke er klart hjemlet i planloven. Se tillige Pagh: Højhedsret og lokalplaner, TBB 2023.275. Endelig kan bemærkes, at kysthabitatbekendtgørelsen (2020/654) – i modsætning til den generelle habitatbekendtgørelse (2023/1098) og planhabitatbekendtgørelsen (2016/1383) – i § 11 indeholder en særlig regel om klageadgang til Miljø- og Fødevarerklagenævnet. Dette er baggrunden for, at nævnet i sagen om Marina City kunne prøve Kystdirektoratets afgørelse om, at der ikke skulle udarbejdes en konsekvensvurdering, uanset at en sådan vurdering for andre projekters vedkommende anses for en procesledende beslutning, der ikke kan påklages særskilt.

Ophævelse og hjemvisning i sag om Kystdirektoratets tilladelse til etablering af Marina City på søterritoriet i Kolding Kommune

21/11327

Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse efter habitatbekendtgørelsen for søterritoriets § 3, stk. 1, jf. § 11, stk. 1[1] og kystbeskyttelsesloven § 16 a, stk. 1, nr. 1, 2 og 4, jf. § 18, stk. 1.[2]

Miljø- og Fødevareklagenævnet ophæver Kystdirektoratets afgørelse af 7. juli 2021 om, at der ikke skal udarbejdes en konsekvensvurdering for etablering af Marina City på søterritoriet. Nævnet ophæver som følge heraf tillige Kystdirektoratets afgørelse af 7. juli 2021 om tilladelse til etablering af Marina City på søterritoriet, og hjemviser sagen til fornyet behandling i førsteinstansen.

Miljø- og Fødevareklagenævnet ophæver desuden Kystdirektoratets afgørelse af 7. juli 2021 om ophævelse af vilkår for anvendelsen af tidligere opfyldt areal på søterritoriet som fastsat i det daværende Trafikministeriums tilladelse af 10. november 1976, og hjemviser sagen til fornyet behandling i førsteinstansen.

Det indbetalte klagegebyr tilbagebetales.

Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. § 17, stk. 1, i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet[3] og gebyrbekendtgørelsens § 2, stk. 6.[4] Eventuel retssag til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder, jf. kystbeskyttelseslovens § 18 b, stk. 1.

Afgørelsen er truffet af nævnet, jf. § 1 i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet, der i overensstemmelse med kystbeskyttelseslovens § 18, stk. 1, har behandlet sagen i nævnets læge afdeling 10, jf. § 3, stk. 1, nr. 10, i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet.

1. Klagen til Miljø- og Fødevareklagenævnet

Afgørelsen er den 15. juli 2021 påklaget til Miljø- og Fødevareklagenævnet af en lokal forening ved advokat.

Klager har navnlig anført, at

- tilladelsen til etablering af Marina City er ugyldig, da den er behæftet med væsentlige mangler, og

- Kystdirektoratet ikke har hjemmel til at ophæve vilkår for anvendelsen af det tidligere opfyldte areal på søterritoriet, hvor Marina Syd i dag er beliggende.

Klagepunkterne er nærmere uddybet i afsnit 2.6.

2. Sagens oplysninger

2.1 Området

Projektområdet ligger i Kolding ved den nuværende lystbådehavn Marina Syd, der ligger syd for Kolding Ås udløb til Kolding Fjord.

Nord for projektområdet ligger Kolding Havn, som bl.a. rummer en række erhvervsvirksomheder. Projektområdet afgrænses mod syd af Skamlingvejen og vest for projektområdet ligger et skovområde. Syd for Skamlingvejen ligger grønne arealer og boligbebyggelser.

Projektområdet omfatter en eksisterende lystbådehavn med bl.a. dele af det tilhørende havnebassin, kaj- og moleanlæg, havnebygning, mindre service- og depotbygninger, bådoplag-, parkerings- og kørearealer.

2.2 Naturforhold

Nærmeste Natura 2000-område er det marine område N112: Lillebælt, der ligger ca. 6 km øst for projektområdet. Området består af habitatområde H96: Lillebælt og fuglebeskyttelsesområde F47: Lillebælt.

Cirka 6,5 km inde i landet sydvest for projektområdet ligger Natura 2000-område nr. 226: Svanemosen.

Habitatområder

Udpegningsgrundlaget for habitatområde H96 omfatter bl.a. en lang række naturtyper samt flere arter, herunder hvalarten marsvin.

Udpegningsgrundlaget for Natura 2000-område nr. 226: Svanemosen omfatter udelukkende terrestriske arter og naturtyper.

2.3 Planforhold

Den 12. februar 2021 har Kolding Kommune endeligt vedtaget lokalplan nr. 0042-21, "Marina City - et blandet byområde og lystbådehavn", som muliggør realiseringen af projektet Marina City i Kolding.

Af side 2 i lokalplanen fremgår det, at dens formål bl.a. er at skabe plangrundlaget for en udvidelse af den eksisterende lystbådehavn, Marina Syd, med op til ca. 1.000 bådpladser i kombination med etablering af en ny bydel med boliger og servicefunktioner.

2.4 Sagens forhistorie

2.4.1 VVM-processen

Kystdirektoratet er VVM-myndighed for den del af projektet, der vedrører lystbådehavnen, herunder opfyldning og uddybning, mens Kolding Kommune er VVM-myndighed for aktiviteterne på land, samt myndighed for vedtagelsen af kommuneplantillæg og lokalplan for området.

Kolding Kommune og Kystdirektoratet har koordineret VVM-processen, og Kolding Kommune har haft den koordinerende rolle.

På baggrund af ansøgningen, samt høring af berørte myndigheder og interessenter, har Kystdirektoratet foretaget en VVM-screening af den del af projektet, der omhandler lystbådehavnen jf. bilag 2 til bekendtgørelse om miljømæssig vurdering af visse anlæg og foranstaltninger på søterritoriet.[5]

Kystdirektoratet har den 22. marts 2017 truffet afgørelse om, at anlægget er VVM-pligtigt, da det ikke kan afvises, at projektet kan få væsentlig indvirkning på miljøet.

Kolding Kommune har den 18. januar 2021 meddelt VVM-tilladelse til landdelen af projektet. VVM-tilladelsen er påklaget til Miljø- og Fødevarerklagenævnet.[6]

2.5 De påklagede afgørelser

Kystdirektoratet har den 7. juli 2021 truffet afgørelse om tilladelse til etablering af Marina City på søterritoriet i Kolding Kommune, jf. § 16 a, stk. 1, i kystbeskyttelsesloven. Direktoratet traf samtidig afgørelse om, at der ikke skal udarbejdes en konsekvensvurdering af projektet efter habitatbekendtgørelsen ifølge § 3, stk. 1, i bekendtgørelse om administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter for så vidt angår anlæg og udvidelse af havne og kystbeskyttelsesforanstaltninger samt etablering og udvidelse af visse anlæg på søterritoriet (kysthabitatbekendtgørelsen).[7] Samme dag traf direktoratet desuden afgørelse om at ophæve vilkår for anvendelsen af tidligere opfyldt areal på søterritoriet som fastsat i det daværende Trafikministeriums tilladelse til etablering af lystbådehavneprojekt på søterritoriet i Kolding Fjord af 10. november 1976.

Det fremgår af afgørelsen, at der er ansøgt om tilladelse til en udvidelse af Marina Syd for at skabe bydelen Kolding Marina City. Med etableringen af Marina City samles Koldings to lystbådehavne, og der flyttes ca. 500 bådpladser fra Nordhavnen til Marina Syd, så man får en samlet lystbådehavn med ca. 1.000 bådpladser.

Det fremgår videre af afgørelsen, at der på det eksisterende landareal, som udgøres af det tidligere opfyldte areal, hvor Marina Syd i dag er beliggende, skal placeres boliger, samt at der på det nyopfyldte areal skal anlægges en havnepromenade med bygninger og faciliteter til maritimt orienterede formål. Desuden er der meddelt tilladelse til placering af en række husbåde på den østlige side af havnen.

Det samlede opfyldningsareal andrager ca. 80.000 m². Om materialet til brug for opfyldningen fremgår det af afgørelsen, at der til en del af opfyldningen kan anvendes lettere forurenede materialer.

Det fremgår endelig af afgørelsen, at der skal foretages uddybning i projektområdet for dels at fjerne bløde og stærkt sætningsgivende materialer under den fremtidige opfyldning og dels for at etablere nødvendig vanddybde i den fremtidige lystbådehavn og sejlrende.

Det opgravede havbundsmateriale skal bortskaffes ved klapping, idet materialet ikke egner sig som fyld i anlæg på grund af dets dårlige bæreevne. Miljøstyrelsen er ansøgt om denne del af projektet.

2.5.1 Kystdirektoratets vurdering efter kystbeskyttelsesloven

Kystdirektoratet har meddelt tilladelsen i medfør af kystbeskyttelseslovens § 16 a, stk. 1, nr. 1, 2 og 4, på en række vilkår, herunder vilkår om, at;

”

1. Etablering af Marina City skal ske i overensstemmelse med det ansøgte og miljøvurderet, som er beskrevet i sagens samlede materiale, herunder miljørapporten for Marina City.
2. Der må ikke uden Kystdirektoratets tilladelse foretages udvidelser eller ændringer af projektet eller anlægsmetoderne, som er beskrevet i sagens samlede materiale, herunder miljørapporten.
3. Lystbådehavnen må indeholde op til 1.000 bådpladser.
4. Det opfyldte areal må alene anvendes til maritime relaterede formål. Bygninger herpå skal have et maritimt relateret formål og skal fremstå med et maritimt præg.
5. Der skal være tilvejebragt en samlet gyldig lokalplan for projektet, før tilladelsen kan udnyttes.

[...]

”

Det fremgår videre af tilladelsen, at:

”

[...]

I miljørapporten, samt i den sammenfattende redegørelse, er der beskrevet en række forudsætninger for projektet bl.a.:

- anvendelsen af ”soft start” procedure i forbindelse med ramningsaktiviteter.
- begrænsning af anlægsarbejder til dagtimerne, dog undtaget uddybningsarbejdet, som kan foregå døgnet rundt i perioden decembermarts.

Idet disse forudsætninger er indeholdt i vurderingerne, er det forudsat, at de overholdes i forbindelse med projektets udførelse.

[...]

”

Kystdirektoratet har vurderet, at sagens samlede materiale, herunder den udarbejdede miljørapport, som bl.a. indeholder væsentlighedsvurderinger, belyser projektets miljømæssige konsekvenser tilstrækkeligt til, at direktoratet har kunnet meddele tilladelse til projektet efter kystbeskyttelsesloven.

Kystdirektoratet har vurderet, at der kan meddeles tilladelse til det ansøgte projekt med den begrundelse, at der ikke synes at være væsentlige hensyn, der taler imod projektet. Direktoratet har herved anført, at der er tale om et meget omfangsrigt projekt, hvorfor det kan være svært at opnå alles fulde opbakning. Direktoratet har i den forbindelse vægtet, at bygherre undervejs i processen har foretaget projekttilretninger for at imødekomme nogle af indsigelserne og bekymringerne.

Kystdirektoratet har desuden lagt vægt på, at bygherre har tilrettet projektet, så der ikke etableres boliger eller lignende på den nye opfyldning, men at der alene placeres maritime faciliteter og -bygninger, som skal understøtte de maritime funktioner, som havnen skal indeholde, og at opfyldningen dermed skal være medvirkende til skabe rammerne for udvidelsen af havnen, samt de maritime og rekreative aktiviteter, som havnen fremadrettet skal understøtte.

Kystdirektoratet har endvidere lagt vægt på, at der er udarbejdet en miljørapport mv. for det samlede projekt, og at det heraf fremgår, at det ansøgte projekt efter kystbeskyttelsesloven samlet set ikke vil medføre væsentlige negative påvirkninger på miljøet hverken i anlægs- eller driftsfasen. I miljørapporten er der foretaget en vurdering af påvirkninger af en lang række emner, herunder bl.a. støj, visuelle forhold, vandmiljø, marin biologi, Natura2000 og bilag IV-arter og ressourcer. Direktoratet har vurderet, at ingen af påvirkningerne er til hinder for meddelelse af tilladelse, men direktoratet har på baggrund af vurderingerne i miljørapporten indsat en række konkrete vilkår i tilladelsen efter kystbeskyttelsesloven.

Kystdirektoratet har desuden vurderet, om der er væsentlige kumulative effekter af andre projekter i området. Direktoratet har oplyst, at der, ud over klappingen af uddybningsmaterialet på klappladsen Trelde Næs, som allerede er medtaget i miljørapporten, ikke er kendskab til andre projekter, der vil kunne medføre kumulative påvirkninger i forhold til anlægsarbejdet på søterritoriet.

Kystdirektoratet har bemærket, at det nye opfyldte areal i sin helhed vil blive omfattet af strandbeskyttelseslinjen i overensstemmelse med kystdirektoratets praksis.

Vedrørende husbådene har Kystdirektoratet tillagt det vægt, at disse placeres inden for lystbådehavnens dækkende værker, samt at der er tale om et passende antal husbåde i forhold til havnens størrelse.

Kystdirektoratet har endelig lagt vægt på, at projektet ikke strider mod havplanen.[8]

2.5.2 Kystdirektoratets vurdering efter kysthabitatbekendtgørelsen

Kystdirektoratet har vurderet, at der ikke vil ske en væsentlig forringelse af naturtyper og levesteder eller at projektet i øvrigt vil medføre forstyrrelser, der har betydelige konsekvenser for de arter, som de geografisk nærmeste Natura 2000-områder er udpeget for.

Ved afgørelsen har Kystdirektoratet lagt vægt på, at det fremgår af miljørapporten, at projektet ikke vil medføre væsentlige negative påvirkninger på Natura 2000-områderne. Direktoratet er enig i rapportens konklusioner og finder således, at projektet ikke vil medføre en væsentlig påvirkning af de naturtyper eller arter, som er listet på udpegningsgrundlagene for de geografisk nærmeste Natura 2000-områder.

Kystdirektoratet har på den baggrund vurderet, at der ikke skal udarbejdes konsekvensvurderinger for projektets påvirkning af Natura 2000-områderne. Direktoratet har herved bl.a. lagt vægt på afstanden til områderne, samt projektets karakter og omfang.

Vedrørende havpattedyr, herunder bilag IV-arten marsvin, har Kystdirektoratet vurderet, at disse ikke påvirkes væsentligt negativt af projektet. Hvis enkelte marsvin eller sæler skulle befinde sig i nærheden af projektområdet i forbindelse med ramningsaktiviteter, forventes det, at de vil flygte fra området, når aktiviteten startes. Direktoratet har herved lagt vægt på, at bygherre har oplyst, at der vil blive anvendt "soft start" procedure i forbindelse med ramningsaktiviteter for at give eventuelle individer mulighed for at flygte fra området, inden ramningen når sit maksimale lydniveau, og dermed hindre permanente høreskader.

Kystdirektoratet har vurderet, at anlægsaktiviteterne, herunder transporten til klapplassen, vil være lokalt afgrænsede, midlertidige og kortvarige og der dermed ikke vil udgøre væsentlige negative påvirkninger på hverken arter eller marine habitatnaturtyper. Direktoratet har desuden lagt vægt på, at sedimentspredningsmodelleringer har vist, at der ikke vil ske spredning af sediment fra anlægsarbejdet uden for Kolding Fjord, og har på den baggrund vurderet, at der ikke er risiko for påvirkninger af habitatnaturtyper.

Kystdirektoratet har bemærket, at bilag IV-arten odder foretrækker at leve i uforstyrrede områder med begrænset menneskelig færdsel, hvorfor projektområdet og de nærliggende arealer ikke vurderes at være levested for arten. Direktoratet har dog vurderet, at det ikke kan udelukkes, at enkelte oddere kan anvende Kolding Å eller nærliggende arealer til transport og fødesøgning. Direktoratet har herved bemærket, at det må i så fald forventes, at disse individer er tilpasset en vis mængde støj og menneskelig færdsel, idet projektområdet er beliggende op ad byen og eksisterende erhvervshavn.

Kystdirektoratet har desuden konstateret, at flagermus kan befinde sig i eller i nærheden af projektområdet. Direktoratet har vurderet, at disse ikke vil blive væsentligt negativt påvirket af anlægsarbejderne, idet anlægsarbejdet kun vil foregå i dagtimerne, i den periode, hvor flagermus ikke er i dvale. Direktoratet har endvidere lagt vægt på, at der i miljørapporten mv. er redegjort for, at projektet vil ikke påvirke den økologiske funktionalitet af yngle- og rasteområder for flagermus og øvrige bilag IV-arter.

2.5.3 Kystdirektoratets ophævelse af vilkår fastsat i Trafikministeriets tilladelse af 10. november 1976

Det fremgår af sagens oplysninger, at det daværende Trafikministerium har udstedt tilladelser til Kolding Lystbådehavn Syd henholdsvis den 10. november 1976 og den 27. oktober 1977.

Det fremgår af vilkår nr. 7 i tilladelse af 10. november 1976, at "anlægget kun må anvendes til lystbådehavn".

Kystdirektoratet har vurderet, at det omtalte "anlæg" i ovennævnte vilkår også omfatter den opfyldning, der blev foretaget som del af projektet – i dag del af matrikel nr. [PN1], Kolding Markjorder 1. Afd.

Kystdirektoratet har lagt til grund, at vilkårene i de nævnte tilladelser fortsat gælder, hvorfor vilkår nr. 7 i tilladelse 10. november 1976 skal ophæves, hvis arealet skal kunne anvendes til ikke-maritime formål.

Kystdirektoratet har bemærket, at det pågældende opfyldte areal er overgået til land permanent, idet opfyldningen er sket for mere end 40 år siden, samt at der ikke er andre forhold, der taler imod at ophæve vilkåret. Direktoratet har på den baggrund ophævet vilkår nr. 7 i tilladelse af 10. november 1976.

2.6 Klagens indhold

Klager har oplyst, at Marina Syd er etableret omkring 1980 på arealer i Kolding Fjord, hvor Trafikministeriet i 1976 meddelte tilladelse til opfyldning. Klager har videre oplyst, at samtlige bådpladser i Marina Syd er belagt, og at de landarealer, som blev etableret på baggrund af Trafikministeriets tilladelse fra 1976, er fuldt udnyttede.

Om baggrunden for projektet har klager oplyst, at der gennem flere år har været et kommunalt ønske om at udvide erhvervshavnen og som følge heraf sammenlægge den lystbådehavn, som ligger op ad erhvervshavnen med lystbådehavnen i Marina Syd. Klager har herved bemærket, at behovet for at etablere projektet ikke længere er tilstede, idet det nu er besluttet at reducere erhvervshavnen over en årrække.

Klager har anført, at Kystdirektoratets afgørelse er behæftet med væsentlige mangler og derfor er ugyldig. Klager har herved gjort gældende, at der hverken er hjemmel til eller praksis for at nedlægge en velfungerende lystbådehavn for derefter at etablere en ny i forlængelse heraf.

Klager har henvist til Planklagenævnets afgørelse i sagsnr. 18/05870 af 3. juli 2020, hvoraf det fremgår, at der i den påklagede kommuneplan ikke var fremført tilstrækkelig begrundelse for, at der kunne planlægges for bebyggelser og anlæg på land, der forudsatte inddragelse af arealer af søterritoriet. Det fremgår videre af afgørelsen, at kommuneplanen kun kunne give mulighed for anvendelser, der relaterer sig til lystbådehavn.

Vedrørende Kystdirektoratets begrundelse for tilladelsen har klager anført, at det ikke er tilstrækkeligt, at direktoratet har henvist til, at der ikke synes at være væsentlige hensyn, der taler imod projektet. Klager har herved henvist til, at der er en lang række hensyn, der taler mod projektet, især boligbyggeriet på de eksisterende landarealer og det helt unødvendigt store opfyld. Klager har endvidere oplyst, at der efter planloven kræves en positiv begrundelse for at tillade opfyld af søterritoriet med henblik på boligbyggeri og til inddragelse af arealer til husbåde.

Klager har videre anført, at projektet har været mødt med massive protester fra bl.a. grundejere syd for fjorden, miljøorganisationer, foreninger, havnevirksomheder og sejlere, og det ikke er korrekt, når Kystdirektoratet antyder, at det alene er et mindretal, der er utilfredse med projektet.

Klager har desuden henvist til, at Kystdirektoratet i forbindelse med behandlingen af ansøgningen burde have foretaget en helhedsvurdering, som indbefatter den svage begrundelse for flytningen af havnen, de voldsomme indgreb i fjorden, skaderne på naturen og miljøet som følge af opgravning i fjorden og som følge af klapningen af betydelige mængder slam i Lillebælt, samt ødelæggelsen af det eksisterende havneanlæg.

Det er desuden klagers opfattelse, at Kystdirektoratet ikke kan betinge en tilladelse af, at der foreligger en lovlig lokalplan.

Særligt vedrørende husbåde har klager anført, at der ikke kan inddrages nye arealer af søterritoriet til placering af sådanne og beslaglægges landarealer til parkering og øvrige faciliteter knyttet til disse.

Vedrørende miljøspørgsmålene i sagen har klager anført, at Kystdirektoratet ikke blot kan henvise til Miljøstyrelsen.

Ifald projektet ikke helt kan frafalde, er det klagers opfattelse, at projektets omfang, herunder det nye opfyldte areal, bør reduceres betydeligt, så natur- og miljømæssige skader på Kolding Fjord og de omkringliggende arealer, samt i Lillebælt minimeres.

Vedrørende sagsbehandlingen i forbindelse med Kystdirektoratets ophævelse af vilkår i Trafikministeriets tilladelse af 1976 har klager anført, at det er kritisabelt, at tilladelsen ikke har indgået i sagens materiale under de forberedende høringsprocesser mv. Klager har videre henvist til, at ophævelse og ændring af vilkårene i tilladelsen kun bør kunne ske efter ansøgning, og at der i forbindelse med sagsbehandlingen burde have været foretaget høringer mv.

Klager har endvidere anført, at Kystdirektoratets begrundelse for at ophæve vilkåret om fortsat drift af lystbådehavn på arealet er uden reelt indhold. Klager har herved henvist til, at det fremgår af tilladelsen, at arealet skulle matrikuleres, og dermed overgå til land, og at dette derfor ikke kan begrunde, at tilladelsen ikke fortsat er gældende. Klager har endelig anført, at det er uden betydning, at vilkåret blev stillet for over 40 år siden, så længe arealet fortsat er fuldt udnyttet som lystbådehavn.

2.7 Kystdirektoratets bemærkninger til klagen

Kystdirektoratet har den 4. oktober 2021 bemærket, at miljørapporten indeholder vurderinger af klappning af det materiale, som opgraves i forbindelse med uddybningen, og at det i rapporten er vurderet, at projektet samlet set ikke vil medføre væsentlige negative påvirkninger.

Vedrørende ophævelsen af vilkår 7 i tilladelse af 10. november 1976 har Kystdirektoratet bemærket, at ophævelsen af vilkåret ikke har krævet en forudgående høring af offentligheden.

Kystdirektoratet har den 1. marts 2022 på Miljø- og Fødevarerklagenævnets foranledning oplyst, at ophævelsen af vilkåret er sket med hjemmel i kystbeskyttelseslovens § 16 a, efter hvilken kystdirektoratet også har hjemmel til at fastsætte vilkår for tilladelser til anlæg på søterritoriet.

2.8 Nye oplysninger under sagens behandling

Planklagenævnet har ved afgørelse af 16. november 2022 ophævet lokalplan nr. 0042-21.[9] Planklagenævnet har begrundet afgørelsen med, at lokalplanen er i strid med planlovens § 15 a,[10] og at Kolding Kommune ikke har foretaget tilstrækkelige undersøgelser vedrørende luftforurening i planområdet.

3. Miljø- og Fødevareklagenævnets bemærkninger og afgørelse

Følgende medlemmer af Miljø- og Fødevareklagenævnet har deltaget i sagens behandling: Klaus Meinby Lund (formand), fhv. landsdommer Eva Staal og landsdommer Olaf Tingleff, samt de læge medlemmer Lene Hansen, Kristian Pihl Lorentzen, Maria Temponeras og Jens Vibjerg.

3.1 Miljø- og Fødevareklagenævnets prøvelse

Kystdirektoratets afgørelse af 7. juli 2021 indeholder tre afgørelser, idet der er truffet en afgørelse om at meddele tilladelse efter kystbeskyttelsesloven, jf. lovens § 16 a, stk. 1, nr. 1, 2, 3 og 4, en afgørelse om at der ikke skal udarbejdes en konsekvensvurdering, samt en afgørelse om at ophæve vilkår for anvendelsen af et tidligere opfyldt areal på søterritoriet fastsat i tilladelse fra det daværende Transportministerium i 1976.

Afgørelser efter kystbeskyttelseslovens 16 a, der er truffet af Kystdirektoratet, kan påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet, for så vidt angår retlige spørgsmål, jf. lovens § 18, stk. 1.

Det fremgår af miljøvurderingslovens § 15, stk. 4, at miljø- og fødevareministeren kan fastsætte regler om, at en afgørelse om tilladelse efter § 25 helt eller delvis kan erstattes af en tilladelse, som udstedes i medfør af anden lov for projekter omfattet af stk. 1.^[11]

Ifølge miljøvurderingsbekendtgørelsens § 10, nr. 6, erstatter en tilladelse efter kystbeskyttelseslovens § 16 a helt eller delvist en tilladelse efter miljøvurderingslovens 25.^[12]

Det fremgår videre af miljøvurderingslovens § 49, stk. 4, at afgørelser i henhold til anden lovgivning, som i henhold til regler fastsat i medfør af § 15, stk. 4, erstatter afgørelser om tilladelser efter § 25, kan påklages efter reglerne i den lovgivning, som afgørelsen meddeles i henhold til.

Det følger af § 1, nr. 2 i kysthabitatbekendtgørelsen, at bekendtgørelsen anvendes ved udøvelse af de beføjelser, som i lov om kystbeskyttelse blandt andet er tillagt miljø- og fødevareministeren, og som ved bekendtgørelse om Kystdirektoratets opgaver og beføjelser^[13] er overladt til Kystdirektoratet.

Kysthabitatbekendtgørelsens § 2, stk. 1, nr. 2, fastsætter, at sager efter kystbeskyttelseslovens § 16 a, stk. 1, er omfattet af § 3 i habitatbekendtgørelsen på søterritoriet.

Kysthabitatbekendtgørelsens § 3 bestemmer, at forinden der træffes afgørelse efter kystbeskyttelseslovens § 16 a, stk. 1, skal der foretages en vurdering af, om projektet i sig selv eller i forbindelse med andre projekter, herunder tidligere gennemførte projekter, kan påvirke et internationalt naturbeskyttelsesområde eller visse arter væsentligt.

Hvis Kystdirektoratet efter høring af andre berørte offentlige myndigheder vurderer, at projektet vil kunne påvirke et internationalt naturbeskyttelsesområde væsentligt, skal der foretages en konsekvensvurdering af projektets virkning på området under hensyn til bevaringsmålsætningen for det pågældende område, jf. § 4 i kysthabitatbekendtgørelsen.

Af § 7, stk. 1, nr. 1, i kysthabitatbekendtgørelsen følger det, at Kystdirektoratet ikke kan meddele tilladelse efter § 16 a, stk. 1, i kystbeskyttelsesloven, hvis det ansøgte kan beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er optaget i habitatdirektivets bilag IV, litra a). Bekendtgørelsens § 7, stk. 2, fastslår, at bestemmelsen i stk. 1 gælder, uanset om de pågældende arter forekommer inden for et internationalt naturbeskyttelsesområde eller ej.

Miljø- og Fødevarerklagenævnet bemærker, at anlæggelsen af Marina City er et sådant projekt, som omhandlet i §§ 2-7 i kysthabitatbekendtgørelsen.

Efter kysthabitatbekendtgørelsens § 11, stk. 1, kan afgørelser truffet i henhold til bekendtgørelsen påklages til Miljø- og Fødevarerklagenævnet, for så vidt angår retlige spørgsmål.

Miljø- og Fødevarerklagenævnets behandling af retlige spørgsmål omfatter alle spørgsmål om lovligheden eller gyldigheden af trufne afgørelser, herunder fortolkning eller forståelse af lovbestemmelser samt overholdelse af almindelige forvaltningsretlige grundsætninger om saglige hensyn, lighed og proportionalitet.

Klage over retlige spørgsmål skal ses i modsætning til klage over skønsmæssige spørgsmål, som omfatter myndighedernes konkrete vurdering og afvejning af hensyn ved behandling af en sag om miljøvurdering af et konkret projekt. Miljø- og Fødevarerklagenævnet kan dermed ikke tage stilling til, om en afgørelse er hensigtsmæssig eller rimelig.

Det fremgår af § 11, stk. 1, i lov om Miljø- og Fødevarerklagenævnet, at nævnet kan begrænse sin prøvelse af en afgørelse til de forhold, der er klaget over. Det fremgår dog af forarbejderne til bestemmelsen,^[14] at nævnet har mulighed for og efter omstændighederne pligt til at inddrage andre forhold end det, der er klaget over, f.eks. spørgsmålet om overholdelse af gældende EU-ret eller grundlæggende forvaltningsretlige grundsætninger.

Det følger endvidere af § 11, stk. 2, i lov om Miljø- og Fødevarerklagenævnet, at nævnet kan begrænse sin prøvelse til de væsentligste forhold.

Miljø- og Fødevarerklagenævnet har i denne klagesag fundet anledning til at behandle følgende forhold:

1. Natura 2000-væsentlighedsvurderingen, og
2. Kystdirektoratets ophævelse af vilkår fastsat i Trafikministeriets tilladelse af 10. november 1976.

Miljø- og Fødevarerklagenævnet har ikke taget stilling til sagens øvrige klagepunkter, jf. herved § 11 i lov om Miljø- og Fødevarerklagenævnet. Nævnet har dog fundet anledning til at anføre forhold, som førsteinstansen vil skulle tage i betragtning i forbindelse med en fornyet behandling af sagen, se nærmere i afsnit 3.3.

3.2 Miljø- og Fødevarerklagenævnets bemærkninger

3.2.1 Ad 1) Natura 2000-væsentlighedsvurderingen

Reglerne i habitatbekendtgørelsen for søterritoriet (kysthabitatbekendtgørelsen) implementerer habitatdirektivets regler om forudgående vurdering af påvirkningen på Natura 2000-områder, og bekendtgørelsen skal fortolkes i lyset heraf.[15]

Habitatdirektivets artikel 6, stk. 3, har følgende ordlyd:

”Stk. 3. Alle planer eller projekter, der ikke er direkte forbundet med eller nødvendige for lokalitetens forvaltning, men som i sig selv eller i forbindelse med andre planer og projekter kan påvirke en sådan lokalitet væsentligt, vurderes med hensyn til deres virkninger på lokaliteten under hensyn til bevaringsmålsætningerne for denne. På baggrund af konklusionerne af vurderingen af virkningerne på lokaliteten, og med forbehold af stk. 4, giver de kompetente nationale myndigheder først deres tilslutning til en plan eller et projekt, når de har sikret sig, at den/det ikke skader lokalitetens integritet, og når de – hvis det anses for nødvendigt – har hørt offentligheden.”

EU-Domstolen fortolker bestemmelsen i habitatdirektivets artikel 6, stk. 3, således, at myndigheden skal foretage en vurdering af, om det kan udelukkes, at en plan eller et projekt i sig selv eller i forbindelse med andre planer og projekter kan påvirke opnåelse af gunstig bevaringsstatus for det udpegede område væsentligt, herunder om bevaringsstatus for de arter og/eller naturtyper, som området er udpeget for at beskytte, vil blive påvirket væsentligt (væsentlighedsvurdering).

Hvis en sådan påvirkning på baggrund af objektive kriterier ikke kan udelukkes, skal der, såfremt projektet ønskes fremmet, gennemføres en nærmere vurdering (konsekvensvurdering). Denne vurdering skal omfatte alle aspekter af projektet, som kan påvirke den omhandlede lokalitet, og vurderingen skal udføres på baggrund af den bedste videnskabelige viden på området.[16]

De kompetente nationale myndigheder giver kun tilladelse til en aktivitet på den beskyttede lokalitet på betingelse af, at de har opnået vished for, at aktiviteten ikke har skadelige virkninger for den pågældende lokalitets integritet. Det forholder sig således, når det ud fra et videnskabeligt synspunkt uden rimelig tvivl kan fastslås, at der ikke er sådanne virkninger.[17]

Ved en sådan vurdering finder forsigtighedsprincippet anvendelse.[18]

EU-Domstolen har desuden udtalt, at afhjælpende foranstaltninger ikke kan tages i betragtning i forbindelse med myndighedens screening af, om der skal foretages en habitatkonsekvensvurdering.[19]

EU-Domstolen har videre fastslået, at foranstaltninger, som har til formål at undgå eller reducere et projekts skadelige virkninger på et Natura 2000-område, ikke kan tages i betragtning i forbindelse med vurderingen efter artikel 6, stk. 3, 1. pkt., af, om det er sandsynligt, at et Natura 2000-område påvirkes væsentligt (væsentlighedsvurderingen). Afhjælpende foranstaltninger kan således ikke tages i betragtning i forbindelse med væsentlighedsvurderingen, men kan først defineres, når projektets sandsynlige virkninger er blevet beskrevet og vurderet fuldt ud i habitatkonsekvensvurderingen.

Miljø- og Fødevarerklagenævnet finder, at Kystdirektoratets væsentlighedsvurdering, for så vidt angår Natura 2000-område N112: Lillebælt, hvor direktoratet har angivet, at det er en forudsætning for projektet, at der anvendes ”soft start”-procedure i forbindelse med ramningsaktiviteter, tager foranstaltninger i betragtning, der må anses for at have til formål at undgå eller reducere projektets skadelige indvirkninger på Natura 2000-området

(afværgeforanstaltninger). Nævnet har ved vurderingen lagt vægt på, at Kystdirektoratet har tillagt det afgørende vægt, at der anvendes "soft start"-procedure, og at foranstaltningen udgør den eneste angivne forudsætning og begrundelse for væsentlighedsvurderingens konklusion. Nævnet har endvidere lagt vægt på, at afværgeforanstaltningerne indebærer en reel begrænsning i bygherres valg af anlægsmetode.

Foranstaltninger, som har til formål at undgå eller reducere et projekts skadelige virkninger på et Natura 2000-område, kan efter EU-Domstolens praksis som nævnt imidlertid ikke tages i betragtning i forbindelse med en væsentlighedsvurdering. Selve det forhold, at der i forbindelse med en væsentlighedsvurdering tages hensyn til foranstaltninger med henblik på at undgå eller reducere et projekts skadelige virkninger på et Natura 2000-område, forudsætter således, at en væsentlig påvirkning af lokaliteten må anses for sandsynlig, og dermed, at der skal foretages en fuld konsekvensvurdering.[20]

Kystdirektoratets afgørelse efter kysthabitatbekendtgørelsens § 3 lider derfor af en væsentlig retlig mangel, idet den underliggende væsentlighedsvurdering i strid med EU-Domstolens praksis bygger på forudsatte afhjælpningsforanstaltninger om, at der skal anvendes "soft start"-procedure i forbindelse med ramningsaktiviteter.

Miljø- og Fødevarerklagenævnet bemærker videre, at før der meddeles tilladelse til et projekt efter kystbeskyttelseslovens § 16 a, skal der foreligge en vurdering af, om projektet væsentligt kan påvirke et Natura 2000-område.

Miljø- og Fødevarerklagenævnet ophæver derfor Kystdirektoratets afgørelse om, at der ikke skal udarbejdes en konsekvensvurdering. På baggrund heraf ophæver nævnet Kystdirektoratets afgørelse om tilladelse efter kystbeskyttelsesloven, og hjemviser sagen til fornyet behandling i direktoratet.

3.2.2 Ad 2) Kystdirektoratets ophævelse af vilkår fastsat i Trafikministeriets tilladelse af 10. november 1976

Det følger af forvaltningslovens § 22,[21] at en afgørelse, når den meddeles skriftligt, skal være ledsaget af en begrundelse, medmindre afgørelsen fuldt ud giver den pågældende part medhold. Begrundelsen skal indeholde en henvisning til de retsregler, afgørelsen er truffet efter, og i det omfang, afgørelsen er baseret på et administrativt skøn, skal begrundelsen også angive de hovedhensyn, der har været bestemmende for skønsudøvelsen, jf. forvaltningslovens § 24, stk. 1.

Begrundelsen skal om fornødent også indeholde en kort redegørelse for de oplysninger om sagens faktiske omstændigheder, som er tillagt væsentlig betydning for afgørelsen, jf. forvaltningslovens § 24, stk. 2.

Begrundelsen skal fremtræde som en forklaring på, hvorfor afgørelsen har fået det pågældende resultat. En manglende eller mangelfuld begrundelse anses generelt for at være en væsentlig mangel, som fører til, at afgørelsen er ugyldig.

Miljø- og Fødevarerklagenævnet finder, at den påklagede afgørelse ikke opfylder begrundelseskravet. Nævnet har lagt vægt på, at afgørelsen ikke indeholder en angivelse af hovedhensynene, der har været bestemmende for Kystdirektoratets administrative skøn, men at det blot konstateres, at der ikke synes at være forhold, som taler imod afgørelsens udfald.

På den baggrund finder Miljø- og Fødevareklagenævnet, at Kystdirektoratets afgørelse vedrørende ophævelse af vilkåret lider af en væsentlig retlig mangel, som medfører, at den påklagede afgørelse skal ophæves og hjemvises til fornyet behandling.

3.3 Øvrige bemærkninger

Miljø- og Fødevareklagenævnet har noteret, at det fremgår af Kystdirektoratets afgørelse, at det nye opfyldte areal i sin helhed vil blive omfattet af strandbeskyttelseslinjen i overensstemmelse med direktoratets praksis. Nævnet anmoder i lyset heraf direktoratet om at redegøre for forhold vedrørende strandbeskyttelseslinjen på det allerede opfyldte areal.

3.4 Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse

Miljø- og Fødevareklagenævnet ophæver Kystdirektoratets afgørelse af 7. juli 2021 om, at der ikke skal udarbejdes en konsekvensvurdering for etablering af Marina City på søterritoriet. Nævnet ophæver som følge heraf tillige Kystdirektoratets afgørelse af 7. juli 2021 om tilladelse til etablering af Marina City på søterritoriet, og hjemviser sagen til fornyet behandling i førsteinstansen.

Miljø- og Fødevareklagenævnet ophæver desuden Kystdirektoratets afgørelse af 7. juli 2021 om ophævelse af vilkår for anvendelsen af tidligere opfyldt areal på søterritoriet som fastsat i det daværende Trafikministeriums tilladelse af 10. november 1976, og hjemviser sagen til fornyet behandling i førsteinstansen.

---

[1] Bekendtgørelse nr. 654 af 19. maj 2020 om administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter for så vidt angår kystbeskyttelsesforanstaltninger samt etablering og udvidelse af visse anlæg på søterritoriet.

[2] Lovbekendtgørelse nr. 705 af 29. maj 2020 om kystbeskyttelse mv.

[3] Lov nr. 1715 af 27. december 2016 om Miljø- og Fødevareklagenævnet, som ændret ved lov nr.

900 af 21. juni 2022 om ændring af museumsloven, lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet og forskellige andre love.

[4] Bekendtgørelse nr. 132 af 30. januar 2017 om gebyr for indbringelse af klager for Miljø- og Fødevareklagenævnet mv.

[5] Bekendtgørelse nr. 579 af 29. maj 2013 om miljømæssig vurdering af visse anlæg og foranstaltninger på søterritoriet.

[6] Miljø- og Fødevareklagenævnets sagsnr. 21/10345.

[7] Bekendtgørelse nr. 654 af 19. maj 2020 om administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter for så vidt angår kystbeskyttelsesforanstaltninger samt etablering og udvidelse af visse anlæg på søterritoriet (kysthabitatbekendtgørelsen).

[8] Den Digitale Havplan, <https://havplan.dk/da/page/info> (<https://havplan.dk/da/page/info>).

[9] Planklagenævnets sagsnr. 21/05672, 21/03782 og 21/05498

[10] Lovbekendtgørelse nr. 1157 af 1. juli 2020 om planlægning.

[11] Lovbekendtgørelse nr. 4 af 3. januar 2023 af miljøvurderingsloven (VVM).

[12] Bekendtgørelse nr. 1376 af 21. juni 2021 om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter.

[13] Bekendtgørelse nr. 269 af 6. marts 2020 om henlæggelse af opgaver og beføjelser til Naturstyrelsen, herunder Kystdirektoratet § 21.

[14] Jf. bemærkningerne til § 11 i forslag L44 til Lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet (FT 2016-17).

[15] Rådets direktiv 92/43/EØF ad 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter med senere ændringer.

[16] Se sag C-127/02 (Hjerte-muslingedommen), præmis 61, og dommens punkt 4.

[17] Se bl.a. sag C-404/09, Kommissionen mod Spanien, præmis 99.

[18] Se sag C-258/11, Sweetman, præmis 48.

[19] EU-Domstolens dom af 12. april 2018 i sag C-323/17, People Over Wind, præmis 35-37 og 40.

[20] EU-Domstolens dom af 12. april 2018 i sag C-323/17, People over Wind, præmis 35. Der henvises endvidere til Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelser af 31. maj 2021 (sag 18/05486 m.fl.) og 29. juni 2021 (sag 19/08484).

[21] Lovbekendtgørelse nr. 433 af 22. april 2014 af forvaltningsloven med senere ændringer.

Sag:

21/11327

Dato:

31. maj 2023.

Emner:

Kystbeskyttelsesl...

Highlight: Vis/skjul highlight

Tilgængelighedserklæring (<https://www.was.digst.dk/mfkn-naevneneshus-dk>)